

שירותא דצלותא

אבל הכרעתו לא נתקבלה, כנראה, על דעת רבותיו או חבריו ללא התנגדות, כי הגמרא מעירה שם "ואית דאמרין או הדא או הדא".

מודים אנחנו לך שאתה (ברמב"ם בהסרת שאתה) ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, בעטרת זקנים (סי' קכז) הומלץ להסיר ההגדרה ה' אלוקינו, וראה שם טעמו ונימוקו, (המג"א בסי' קכז ס"ק א דחה עצם הנימוק), אבל הנוסח שלפנינו הוא על פי הגמרא דידן [סוטה שם], רב עמרם גאון²⁸⁸, רי"ף [ברכות יג, ב] רמב"ם [נוסח התפילה] אור זרוע [הלכות תפילה סי' צז] רוקח [פירושי סידור התפילה] טור [אור"ח סי' קכז] וכך נראה מלשון אבודרהם הכותב - "שוחין ואומרים הודאה קטנה המתחלת כמו כן מודים וכו' וכו' יוצרנו יוצר בראשית". ואלוקי אבותינו, על פי רב עמרם גאון, מחזור ויטרי, אור זרוע [הלכות תפילה סי' צז]. הקדוש הגדרה זו נמצאת רק ברמב"ם (הלכות תפילה פ"ט ה"ד). כן תחיינו ותקיימנו על פי רוקח [שם] אור זרוע, טור [סי' קכז] ולבוש (התכלת) [סי' קכז]. (בגמרא [סוטה שם] רמב"ם ואבודרהם תחיינו ותחננו וכך הנוסח בסידורי הספרדים²⁸⁹, ורא"ש [ברכות פ"ג סי' כ] מנסח תחיינו ותקיימנו ותחננו, נוסחא מורכבת מנוסח הגמרא שלפנינו. הרי"ף [ברכות שם] מנסח תחיינו ותחננו). לשמור חקיך, הרב בעל התניא מנסח ונשוב אליך לשמור חקיך, כנראה, על פי מחזור רומא ששם מנוסח ונשוב לשמור חקיך, ובהוספת המלה אליך. ולעבדך בלבב שלם, על פי טור [סי' קכז] ואבודרהם.

על שאנו מודים לך ראה רש"י [סוטה מ, א ד"ה על שאנו]: "על שנתת בלבנו להיות מודים לך", וראה בב"י (שם [סי' קכז]) עוד פירושים. יש מנסחים אנחנו (הגר"א) ויש להם סמך בתוספות (סוטה מ, א ד"ה על), בכל בו (סי' קכב) בנוסחת עלינו לשבח, שכתב "ואנחנו כורעים גרסינן ולא גרסינן ואנו כי אין בכל הקריאה רק אני ובכל מקום ואנו הלשון אנינות כמו "ואנו הדיגים" (ישעיהו יט, ח), והשוה באר היטיב (בסי' קפז לאו"ח [סק"א]) מש"כ בנוסח "ועל הכל שבברכת המזון.

ברוך א-ל ההודאות, חתימת הברכה באה, לפי הירושלמי (שם), בשם, שהטור מביאה (שם) ומסיים: "וכן היה נוהג א"א הרא"ש ז"ל". והדרכי משה (שם) מעיר "והמנהג הפשוט כמו הרא"ש לחתום", אבל מנהגנו לחתום בלי שם, הוא על פי הכרעת הב"י (שם) המסתמך על דברי רשב"א (בסוף פרק אין עומדין [ברכות לד, ב]) שכתב "ובמודים דרבנן לא ראיתי מי שחותם בו" וכו' וכו', ועל תלמידי הרבינו יונה [ברכות לב, א ד"ה ובירושלמי] שכתבו בשם רבינו יונה בענין הדומה, בברכת בורא נפשות, שאף בה לא באה החתימה בשם, לפי נוסח הבבלי, אלא רק בנוסח הירושלמי, ומשום כך נהגין לחתום בלי שם, ומסיים: "ויש ללמוד מדבריו (של הר"י) דה"ה לענין מודים דרבנן שאין חותמין בו, אלא אומר חתימת הברכה בלא שם ויחתום ברוך א-ל ההודאות וכן ראוי לעשות", והשוה שו"ע [סי' קכז ס"א], וראה עמק ברכה שלפנינו. בנוגע לאופן הכריעה במודים דרבנן - לפי קבלת אריז"ל מרכינים רק את הראש, יסוד ושורש העבודה [שער הקרבן] בשם כוונות. וראה - רמ"א (סי' קכז ס"א) ומג"א (שם [סק"ב]) ופרי מגדים (שם) מש"כ בשם לבוש, וספר משנת חסידים (האצילות דערבית פ"ז אות ז).

הערות

²⁸⁸. למעט המילים "שאתה הוא". אכן בסידור רש"י כ"י פרמא שבן הובאו חלקים גדולים מסדר רב עמרם גאון הנוסח הוא "שאתה הוא". ²⁸⁹. וכך הנוסח ברב עמרם גאון בתוספת "ותקבצנו".

האם יש לחתום בשם

אופן הכריעה ב"מודים דרבנן"